

Komparace přípravy předškolních dětí na školní docházku v České republice a Dánsku

Kateřina Valchářová, Renata Kovářová

Abstrakt: Předkládaná komparace se zaměřuje na děti předškolního věku a jejich přípravu na školní docházku v koronavirové krizi. Konkrétně se výzkum soustřeďuje na děti z České republiky a z Dánska. Sledujeme, které složky osobnosti dítěte byly v daných zemích nejvíce rozvíjeny, ale také celkové ovlivnění chodu mateřských škol. Výzkum je založen na kvalitativním designu, kde hlavní výzkumnou metodou je dotazník, který byl rozdán učitelům. Doplňkovou metodou nám byla analýza kurikulárních dokumentů na školní i státní úrovni. Analýza výzkumného šetření probíhala pomocí kódování a následného přepisu do smysluplných celků. Výsledky mohou posloužit jako podklad k dalšímu zkoumání v dané oblasti či řešení podobných situací.

Klíčová slova: učitel, dítě předškolního věku, předškolní věk, předškolní příprava

Úvod

Již více než rok, se celý svět potýká s onemocněním COVID. Na tuto situaci nebyl nikdo připraven a celý svět se učí, jak onemocnění zvládnout, aby se co nejméně podepsalo na životech lidí. Proto se potýkáme s uzavíráním podniků, firem, ale i všech institucí a školských zařízení. Zavírány nejsou jen základní školy, ale i střední školy, univerzity, později došlo k uzavření i mateřských škol. Jak se tato situace podepsala na přípravě dětí, jsme se rozhodli zaměřit v tomto článku, konkrétně na vzdělávání v mateřských školách. Zaměřili jsme se, jak příprava na školní docházku probíhala v tuzemských mateřských školách, ale také v mateřských školách v Dánsku.

Současné předškolní vzdělávání v Dánsku

Předškolní vzdělávání v Dánsku je díky vysoké participaci žen na trhu práce velmi rozšířené. Služby Systém péče o děti předškolního věku je velmi propracovaný a poskytuje nejen předškolní zařízení, ale zajišťuje také mimoškolní aktivity, o které je rovněž velký zájem. Veřejná zařízení péče o děti jsou spravované a financované obcemi – komunami s příspěvkem od vlády na pokrytí operačních nákladů. Dánské děti tráví od nejtělejšího věku podstatnou část času mimo domov, pro většinu předškoláků jsou jesle a mateřské školy běžnou součástí života. Existují různé formy celodenní péče, které se nejčastěji člení podle věku dětí, které tyto zařízení navštěvují.

Nadřazeným pojmem pro všechny druhy předškolní péče je termín dagtilbud, který se volně překládá jako zařízení denní péče. Mezi tyto druhy spadají tyto instituce:

1. **jesle** (vuggestuer), které jsou určeny pro děti od 26 týdnů do tří let
2. **registrovaná péče v domově pečovatelky** (dagpleje), která je taktéž pro děti od 26 týdnů do šesti let (v praxi je ovšem preferovaný ve věku tří let přestup do mateřské školy). Jelikož vzdělávání dětí předškolního věku mimo rodinu je zakázáno zákonem, existuje tato formální péče. Pečovatelka je soukromou osobou, která se stará o čtyři až pět dětí ve svém vlastním domě a její povinností je absolvovat třítydenní kurz a scházet se jednou za dva týdny s ostatními skupinami dětí a jejich pečovatelkami v dětských centrech, aby se dětem zajistil další sociální kontakt mimo vlastní skupinu.
3. **mateřské školy** (børnehaver), které fungují velmi podobně jako v České republice pro děti od tří do šesti let
4. **věkově integrovaná centra** (aldersintegrerede institutioner) pro děti od 26 týdnů do šesti let jsou spojená z více druhů

předškolní péče, obvykle jsou jejich součástí jesle a mateřská škola.

(Neuman, 2013)

Mnohé děti, než nastoupí na základní školu zůstávají také doma, kde o ně pečuje vlastní matka (pokud jí to pracovní vytíženost dovolí), nebo dívka z řad studentek, tzv. au-pair. Velmi oblíbené pro děti ve věku 5–7 let jsou předškolní třídy, které slouží k přípravě dětí na bezproblémový vstup do školy a které jsou zřizovány při základních školách. Tato forma přípravy je v Dánsku chápána jako povinná od roku 2009 a pro děti tohoto věku nezbytná. Řídí je ministerstvo školství a orgány obecní správy jsou povinny zřizovat je ve všech městech a obcích. Tento typ škol navštěvují děti před vstupem na základní školu po dobu jednoho roku (Průcha 2012).

Vzdělávací obsah a kurikulární dokumenty

Všechna zařízení denní péče, která byla výše zmíněna mají povinnost mít psané pedagogické kurikulum pro děti ve věku od 0-2 let a od 3 let do školního věku. Tyto kurikulární dokumenty, podle kterých se v daných institucích pracuje musí poskytovat prostor pro hru, učení se a rozvoj dětí. Při přípravě má být bráno v úvahu složení skupiny a její potřeby. V zákoně je zdůrazněno, že plánované aktivity nesmí být plněny na úkor dětské hry. Vzdělávací program pak musí být schválen i rodičovskou radou. Dále je nezbytně nutné popisovat ve vzájemném respektu k dětskému učení následující témata.

1. Komplexní osobní rozvoj
2. Sociální kompetence
3. Jazyková kompetence
4. Tělo a pohyb
5. Příroda a přírodní jevy
6. Kulturní hodnoty a umělecké vyjadřování

Implementace pedagogických postupů k naplňování těchto okruhů podléhá spolupráci každého předškolního zařízení s lokálním úřadem. Společně mohou ustanovit i další témata, jež zákon neobsahuje. Do těchto oblastí by měl pedagog zařadit čtyři žádoucí způsoby podpory procesu dětského učení (Hansen 2003).

- 1) být schopný (rozvoje fyzického, sociálního i rozumového) co nejvíce využívat venkovní prostory a vše co je kolem nás.
- 2) vyzkoušet si (cítit radost z pobytu venku, vést děti k bezpečí ostatních)
- 3) užít si/potěšit se z poznání (rozvoj všech smyslů za použití přírodních materiálů) –
- 4) porozumět (zkoumání přírody a všech jevů, které se v ní dějí),

Dále má školní plán zahrnovat hlavní didaktické myšlenky a plánování, dokumentaci a evaluaci (Day-Care Facilities Act, 2007).

Současné předškolní vzdělávání v České Republice

Mateřská škola je předškolní zařízení, jejíž náplní je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle školského zákona 561/2004Sb., a je určena pro děti ve věku od 3 do 6 (7) let, nejdříve však pro děti od 2 let. Od školního roku 2017/2018 je zavedeno povinné předškolní vzdělávání pro děti jeden rok před nástupem do základní školy.

Škola se dělí na třídy a jejím hlavním posláním je rozvíjet osobnost dítěte, podporovat rozvoj tělesný, zdraví dítěte a napomáhat mu v pochopení okolního světa. Mateřské školy pomáhají překlenout období přechodu z domácího prostředí do prostředí školního a uvést dítě do podmínek základního školního prostředí.

V České republice máme několik možností zajištění péče, výchovy a vzdělávání dětí v raném věku, jedná se o:

- **veřejné mateřské školy** - spadající do resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, jsou zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí. Musí být zapsána do Rejstříku škol a školských zařízení (rejstřík škol) a být v souladu se školským zákonem 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.
- **soukromé mateřské školy** - mohou být v režimu školského zákona nebo v režimu živnostenského zákona. V případě, že nepodléhá živnostenskému zákonu, je v režimu zákona školského a platí pro ni stejné podmínky jako pro veřejnou mateřskou školu. V případě, že podléhá živnostenskému zákonu, jedná se o „Péči o dítě do tří let věku v denním režimu“ nebo o „Mimoškolní výchovu a vzdělávání“ pokud jde o děti starší tří let.
- **dětská skupina** – jedná se o flexibilní péči o dítě, kdy rodič může umístit dítě do skupiny denně, nebo na konkrétní dny v týdnu. Zřízení není tak finančně a hygienicky náročné jako u klasické mateřské školy.
- **jesle** - byly v roce 2011 vyjmuty ze zdravotnických zařízení, a to s odkladem účinnosti k 31.12.2013 (Splavcová, Kropáčová, 2016), mohly nadále pokračovat ve své činnosti podle živnostenského zákona nebo na základě obecně platných právních předpisů. Dnes jsou nejčastěji zřizovány obcemi.
- **firemní školka** - určená ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele, nebo jiného zaměstnavatele, či zaměstnavatelů. Jedná se o alternativu, kterou může zaměstnavatel poskytnout svým zaměstnancům. Přednostně jsou přijímány děti zaměstnanců. Mohou být soukromé a zapsány do rejstříku škol nebo mohou být v režimu živnostenského zákona.

Výhodou je uzpůsobení potřebám zaměstnavatele i zaměstnanců (provozní doba, věková hranice dětí, sídlo atd.) (Kropáčová in Opravilová, 2016).

System kurikulárních dokumentů

Státní úroveň – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání - Vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí v předškolním období. Udává vzdělanostní základ, na nějž navazuje základní vzdělávání. Jedná se o hlavní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Vzdělávací obsah je vytvořen pro celou věkovou skupinu (zpravidla pro děti 3-6 (7) let), je kompaktní, vnitřně propojený, jeho členění do oblastí (biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální) je pouze pomocné. Vzdělávacích oblastí jsou nazvány:

- Dítě a jeho tělo (oblast biologická)
- Dítě a jeho psychika (oblast psychologická)
- Dítě a ten druhý (oblast interpersonální)
- Dítě a společnost (oblast sociálně kulturní)
- Dítě a svět (oblast environmentální)

Do těchto oblastí se promítají rámcové cíle v podobě dílčích cílů. Průběžné naplňování vede k dosahování dílčích kompetencí, které jsou základem pro budování kompetencí klíčových:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence činnostní a občanské

Školní úroveň – Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání - Vytváří si jej každá škola sama, a to dle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Vychází z vlastních možností, které jsou dány místem, prostředím, kulturou dané školy, jež jsou v tvorbě Školního vzdělávacího programu zohledňovány. Tvorba Školního vzdělávacího programu a následné vzdělávání dle něj je pro školy zapsané v rejstříku škol povinné.

Metodologie a průběh výzkumného šetření

Pokud budeme vycházet z povahy výzkumného problému, který jsme si pro tento příspěvek zvolili a charakteristiky výzkumného vzorku, byla pro naše výzkumné šetření zvolen kvalitativní způsob zkoumání a s ním i související metoda, která je kvalitativně zaměřena. Podle J. Průchy (2009) je kvalitativní výzkum zaměřen na pochopení a porozumění lokálních zkušeností jedinců v jejich každodenní realitě. V našem případě se jedná o podrobnou studii učitelek, které pracují v předškolním zařízení. Pro kvalitativně zaměřený výzkum jsme se rozhodli z toho důvodu, že se jedná o pružnější formu, která umožňuje hlouběji proniknout do tématu a lépe pochopit vzájemné vztahy. Umožňuje zkoumání v přirozeném prostředí a odhaluje poměrně příčinné souvislosti. Jelikož jsme si v rámci zkoumání vybrali poměrně nové téma, které nebylo dříve podrobněji zkoumáno, tak se domníváme, že je vhodné nejprve podrobněji proniknout do tématu a pochopit vzájemné souvislosti.

Podle J. Hendla (2008) se kvalitativní výzkum realizuje na základě několika kroků, nebo fází. Pro naše výzkumné šetření jsme jako nejvhodnější zvolili právě tohoto autora a jeho strukturu.

1. Určení výzkumné otázky a cíle výzkumného šetření
2. Výzkumný vzorek a určení metod sběru dat
3. Příprava sběru dat

4. Sběr dat a Organizace výzkumného šetření
5. Analýza a interpretace dat
6. Příprava zprávy a prezentace výsledků výzkumu

Výzkumné otázky a cíle výzkumného šetření

V rámci tohoto výzkumného šetření jsme si stanovili jeden rámcový cíl a dvě výzkumné otázky, které jsme si ještě pro lepší pochopení zkoumané problematiky a prezentaci výsledků více konkretizovali. Hlavním cílem tohoto výzkumného šetření bylo porovnat a zjistit odlišnosti v přípravě dětí na školní docházku v době koronavirové krize v České republice a Dánsku. Cíl empirického šetření je záměrně formulován na velmi obecné úrovni a rámcově, aby byla zachována jeho emergence. Z výše definovaného obecného, nebo také rámcového cíle, jsme dále konkretizovali výzkumný problém. Tento výzkumný problém je konkrétně formulován na základě dvou výzkumných otázek:

HVO₁ Jak ovlivnila koronavirová krize chod předškolních zařízení a přípravu dětí na školní docházku.

Dílejší výzkumné otázky:

- Jaký byl harmonogram a chod předškolních zařízení v této době?
- Jaký učitelky mateřských škol vnímali chod a organizaci předškolního zařízení v této době?
- Která složka osobnosti dítěte byla v době pandemie nejvíce rozvíjena a podporována.

HVO₂ Muselo dojít ke změnám v rámci požadavků na děti před vstupem do základní školy a došlo k nějakým změnám v rámci odkladů školní docházky?

Charakteristika výzkumného vzorku

Na základě výše uvedených skutečností, povahy výzkumného problému se cílovou skupinou stali učitelé předškolních zařízení, kteří se aktivně podílejí na práci s dětmi předškolního věku. Výběrový soubor ve finále zahrnoval 6 učitelů předškolních zařízení (3 pracující v České republice a 3 pracující v Dánsku) všichni byli ženského pohlaví a české národnosti. Výzkumný vzorek byl zvolen na základě metody příležitostného výběru. Hlavní záměrem bylo otestovat učitele ze stejného školního prostředí (mateřských škol), aby se zamezilo nebo co nejvíce minimalizovalo zkreslení výsledků zkoumání z důvodu jiného nastavení Školního vzdělávacího programu a chodu a organizace mateřské školy. Jelikož se ale v našem výzkumu jedná o vzájemné porovnání, tak musely být vybrány mateřské školy dvě. Jedna v České republice a jedna v Dánsku. Jak už bylo ale výše zmíněno, tak v obou těchto mateřských školách pracují české učitelky. Pro upřesnění v Dánská mateřská škola pracuje podle Dánského kurikula (nejedná se o Českou mateřskou školu v Dánsku). Jsme si vědomi i nevýhod, které skýtá příležitostní výběr výzkumného vzorku. Například, že zjištěné výsledky výzkumného šetření není možné zobecnit na celou populaci a všechny školy v České republice a Dánsku. Můžeme výzkum vnímat jako pilotní, který se může stát pevným základem pro další výzkumy v této oblasti. Výběr učitelů zapojených do tohoto výzkumného šetření nebyl zcela náhodný a vycházel z předem stanovených kritérií. Pro zvýšení validity byli vybíráni učitelé kteří, splňovali tyto kritéria a podmínky:

- Pracují podle jednotného Školního vzdělávacího programu
- Pracují s dětmi předškolního věku
- Jsou české národnosti
- Mají vysokoškolské vzdělání, alespoň (bakalářské)
- Mají minimálně pětiletou pedagogickou praxi v předškolních zařízeních

Příprava sběru dat a organizace výzkumného šetření

Samotné organizaci a realizaci výzkumného šetření předcházela teoretická i praktická příprava. V rámci teoretické přípravy jsme studovali nejrůznější tuzemské, ale i zahraniční (Dánské dokumenty). Jednalo se především o kurikulární dokumenty zaměřené na předškolní vzdělávání v dané zemi. Dále jsme se zaměřili na Školní vzdělávací programy, podle kterých pracují konkrétní vybrané mateřské školy. V neposlední řadě se jednalo o dokumenty zaměřené na projekty, diagnostiku a organizaci konkrétních mateřských škol. Nezbytnou součástí také bylo prostudování webových stránek Ministerstva školství v daných zemích a konkrétních právních rámců, které se vztahují k předškolnímu vzdělávání.

Organizace výzkumného šetření především zahrnovala výběr mateřských škol a učitelů kteří budou odpovídat předem stanoveným kritériím a kteří budou ochotni se do našeho výzkumného šetření zapojit. Jak bylo výše zmíněno do výzkumného šetření byly zapojeny dvě mateřské školy a šest učitelek. V počátcích tvoření ideových a technických plánů výzkumné části této práce se počítalo s tím, že v průběhu výzkumného šetření může z jakéhokoli důvodů učitelka odstoupit. Proto jsme v počátcích oslovili celkem 10 učitelek (5 z České republiky a 5 z Dánska). Konečného výzkumného šetření se nakonec účastnilo učitelek 6. Vybrané učitelky byly v předstihu informovány o průběhu a účelu výzkumného šetření, byl jim předán kontakt na realizátora výzkumu, na kterého se mohly obrátit s dalšími dotazy.

Účastníci výzkumného šetření byli také seznámeni s metodou, která bude využita a také se způsobem vyhodnocení. Po získání dat jsme byli se všemi účastníky výzkumného šetření ještě dále v kontaktu a když bylo potřeba, tak jsme si některá zjištění ještě podrobněji upřesňovali, aby nedošlo ke zkreslení výsledků.

Určení metod sběru dat, jejich analýza a interpretace

Při tvorbě výzkumného plánu jsme zvolili jakožto nejvhodnější metodu sběru dat dotazník s otevřenými i uzavřenými otázkami, který byl rozdělán učitelům ve výše zmíněných dvou zemích. Učitelé na základě vlastní praxe v předškolních zařízeních a na základě pozorování typu reduktivní deskripce dotazníky vyplnili. Na základě reduktivní deskripce není zaznamenáváno vše, co v danou chvíli vidíme a vnímáme. Jedná se o pozorování, které je strukturované a zaměřené na konkrétní oblasti, které jsme si předem vytyčili. V tomto případě se jednalo o oblasti, které jsme vytyčili do dotazníku, který je podrobněji popsán níže. Jak doplňkovou metodu jsme využili analýzu kurikulárních dokumentů na státní i školní úrovni. V těchto dokumentech jsme se zaměřili zejména na analýzu částí, která se týkala přípravy dětí na školní docházku. Dále jsme tuto doplňkovou metodu využili k lepšímu pochopení vzdělávacího obsahu, který se mohl stát velmi důležitým činitelem, který mohl ovlivnit získaná data.

V první etapě výzkumného šetření jsme tedy rozdali dotazníky, které nám činitelé na základě vlastního pozorování vyplnili. Na základě analýzy těchto získaných dat jsme jako doplňkovou metodu v druhé etapě použili analýzu kurikulárních dokumentů. Ve chvíli, kdy jsme měli všechna data sesbírána tak mohl dojít k jejich postupné analýze.

Podle J. Hendla (2008) je analýza dat nezbytnou součástí výzkumného šetření. Analýza kvalitativních dat je založena na systematickém a nenumernickém organizování získaných dat v rámci výzkumného šetření a jinak tomu nebylo ani v našem případě. Analýzu těchto kvalitativních dat ale komplikuje skutečnost, že zde není žádná strukturovaná podoba, jako je tomu u kvantitativního výzkumu. Tato kapitola se zaměřuje na výstupy z jednotlivých zvolených metod zkoumání, potažmo na výsledky analýzy kvalitativních dat. Obě výše uvedené výzkumné metody byly analyzovány pomocí otevřeného kódování a následně přepsány do smysluplných celků. Pro smysluplnější interpretaci získaných dat jsme výsledky převedli

do tabulky, aby bylo jasné a zřetelné, co bylo v rámci šetření zjištěno. Jelikož v našem dotazníku převažovaly otevřené otázky přidělili jsme jednotlivým odpovědím kódy podle tzv. kódového klíče. Ten jsme si předem vytvořili sloučením stejných či podobných odpovědí, kterým jsme přidělili číselné kódy. Do elektronické podoby pak zaznamenáváme již pouze tyto kódy.

R. Yina (1994) se při podání výsledků ve kvalitativním výzkumu nemusíme držet pevné struktury. Pro tento typ výzkumu byla zvolena struktura přímočaré zprávy, kterou lze nahradit pojmem narativní studie. Jak bylo výše zmíněno, tak získaná data jsme pro lepší pochopení převedli do tabulek.

Dotazník pro učitelky mateřských škol

Dotazník se skládal z baterie uzavřených a otevřených otázek. Uzavřené otázky se týkaly informací o učitelkách a dané mateřské škole (věk, počet let v praxi, dosažené nejvyšší vzdělání, počet let v současné mateřské škole, název školního vzdělávacího programu a součinnost na jeho tvorbě, počet dětí ve třídě, počet učitelek na třídu, věk dětí ve třídě). V dotazníku pro dánské učitelky se vyskytovala navíc otázka zaměřená na počet let strávených v zahraniční mateřské škole. Otevřené otázky se již týkaly pouze chodu a organizace mateřské školy (kdy a jakým způsobem došlo k uzavření mateřské školy, jak probíhala komunikace s vedením v tomto období, jak probíhalo vzdělávání dětí, jaké oblasti byly v době uzavření škol nejvíce a nejméně rozvíjeny a jakým způsobem, zda nastaly nějaké problémy v chodu a jak byly popřípadě řešeny, jak probíhala komunikace s rodiči, jak hodnotí spolupráci s rodiči v tomto období, zda a jak se situace odrazila na dětech, jak celou situaci vnímaly samotné učitelky, co jim činilo největší obtíže, zda muselo dojít ke změně v odkladech a přípravě dětí na zahájení povinné školní docházky). Závěrem měly učitelky možnost vyjádřit se k situaci v poslední otázce zaměřené na vlastní postřehy.

Oblast zkoumání	Mateřská škola Česká republika		Mateřská škola Dánsko
Pregramotnost	matematická	Děti dostávaly pracovní listy, které byly vyhodnocovány. Učitelky následně individuálně dětem zadávaly další úkoly dle toho, jak se jim podařilo pracovní listy vyplnit. Z výsledků je zřejmé, že matematická pregramotnost byla nejvíce rozvíjenou oblastí, a to pravděpodobně z toho důvodu, že na ni existuje spousta materiálů a děti nejvíce baví, jak učitelky samy uvedly.	Děti pracovaly na pracovních listech s daným zaměřením. Současně jim však byly tvořeny uzavřené webové stránky s dalšími materiály, které byly vyplňovány online. Dětem byly zaslány rovněž doplňkové aktivity, které byly volitelné. Jednalo se o odkazy na dětské stránky, které se zaměřovaly na matematickou pregramotnost – hry, pracovní listy. Učitelky vytvářely dětem balíčky aktivit, které si rodiče vyzvedávali v mateřské škole.
	čtenářská	Čtenářská pregramotnost se ukázala jako druhá nejvíce rozvíjená oblast. Stejně jako matematická pregramotnost byla rozvíjena prostřednictvím pracovních listů. Učitelky dále využívaly pohádek s konkrétními otázkami a úkoly.	Učitelky využívaly v oblasti čtenářské pregramotnosti online webových stránek s úkoly a aktivitami. Dětem nahrávaly audio záznam pohádek, do kterého vkládaly mluvené komentáře se zadáním úkolu. K daným nahrávkám vytvářely pracovní listy, které děti v průběhu audiozáznamu doplňovaly.
	sociální	Oblast byla rozvíjena prostřednictvím natáčených divadelních pohádek, které byly dětem pouštěny v domácím prostředí. Jejich úkolem bylo hledat postavy dle instrukcí a vysvětlovat jejich charakteristické vlastnosti.	Mateřská škola pořádala každý týden online setkání dětí s jejich rodiči, prostřednictvím kterého probíhaly tematické hry sociálního charakteru. Děti dostávaly otázky, zapojovaly se do diskuze. Součástí byly pracovní listy na celý týden, které učitelky v pátek vyhodnocovaly.

<p>Chod mateřské školy v době koronaviu</p>	<p>Mateřská škola byla z důvodu vládního nařízení uzavřena koncem března a znovuotevřena byla opět začátkem června. Během tohoto uzavření mateřská škola fungovala zčásti pouze pro děti rodičů pracujících v sociálních službách (lékáři, policie, zdravotní sestry). Mateřská škola pro ostatní fungovala pouze na online platformě prostřednictvím mailu, webových stránek, na které se všechny aktuality zavěšovaly. Probíhaly rozhovory prostřednictvím telefonních rozhovorů a učitelky byly rodičům k dispozici v předem stanovených konzultačních hodinách v online videochatu. Úkoly, které rodiče nemohli zaslat mailem, házely v mateřské škole do schránky do daného termínu.</p>	<p>Mateřská škola byla v průběhu dubna uzavřena z důvodu šíření koronaviu. Znovuotevřena byla v průběhu července. V tomto období se ve škole vyskytovali pouze vedoucí pracovníci a učitelé, kteří potřebovali materiál k tvorbě úkolů. Dětem byl vstup zcela zakázán, rodiče si mohli přijít pro materiály v předem domluveném čase. Konzultační hodiny pro rodiče probíhaly v online videochatu, v případě neodkladných záležitostí měli rodiče k dispozici telefonní číslo na učitelku daného dítěte. Po znovuotevření mateřských škol měly děti povinnost nosit roušku a musely mít podepsané prohlášení, že se u nich nevyskytl žádný z příznaků koronaviu.</p>
<p>Pohled na situaci očima zúčastněných učitelů</p>	<p>Pro učitelky byla situace zcela nová, na kterou nebyly připraveny. Vzhledem k tomu, že však v mateřské škole již pracovaly několikátým rokem, nejednalo se o začínající učitelky a situaci zvládly. Vedení spolu s učitelkami vedly schůze, kde jim bylo sděleno, jak mají nastalou situaci řešit. Jako největší problém se však ukázalo předávání úkolů prostřednictvím mailu a webových stránek, a to z toho důvodu, že se ve škole vyskytovaly děti ze sociálně slabších rodin, jež nemají přístup k internetu. Všechny úkoly tedy musely být pro tyto děti chystány v papírové podobě a rodiče si je vyzvedávali v mateřské škole. Spolupráci s rodiči učitelky hodnotily rozpolceně. Někteří rodiče s dětmi úkoly neplnili, ač se jednalo o předškoláky, kteří mají povinnou předškolní docházku. Učitelky</p>	<p>I přes to, že pro učitelky byla situace nová, všechny uvedly, že s uzavřením škol a vedením online úkolů neměly žádný problém. Jako pozitivní hodnotily čas, který rodiče trávily s dětmi při plnění nejrůznějších úkolů. Čas, který trávily všichni společně v online videochatu hodnotily kladně a uvedly, že pro děti se jednalo o jiný, pro ně zábavný způsob komunikace. velmi pozitivně se zde odrážela spolupráce rodiny a školy. Ani v jednom případě učitelky neuváděly, že by se rodiče nezapojovali či by s dětmi úkoly neplnili. Naopak i rodiče čas s dětmi</p>

	<p>tak byly vystavovány situacím, které jak samy uvedly, nevěděly, jak správně řešit. Celkově chod mateřské školy v tomto období hodnotily jako náročnější a znovuotevření škol prokázalo, že některým dětem se rodiče nevěnovali. Děti některé vědomosti a dovednosti, které uměly, za dobu uzavření škol opět zapoměly.</p>	<p>trávený nad úkoly hodnotili pozitivně. Ač byla situace pro učitelky náročná, byla pro ně inspirativní a kreativní z toho důvodu, že se snažily hledat způsoby a aktivity, které by pro děti byly zajímavé a atraktivní. Ve volném čase se rovněž věnovaly vytvářením nových materiálů, které začaly používat po znovuotevření. Učitelky byly s vedením ve velmi těsném kontaktu. Každý týden probíhala schůze učitelek a vedení, aby si rozdělili případné úkoly a mohli řešit nastalé problémy. Po znovuotevření škol začaly učitelky pracovat v běžném režimu bez komplikací.</p>
<p>Změny v odkladech školní docházky</p>	<p>Učitelky vytvářely úkoly a aktivity pro děti předškolního věku, které je připravovaly a rozvíjely pro vstup do základní školy. I přes to, že však někteří rodiče úkoly s dětmi neplnili, nebylo možné na jejich základě provést změnu v odkladu školní docházky. Učitelky rovněž uvedly, že již v době uzavření škol věděly, které děti budou mít odklad a které povinnou školní docházku nastoupí.</p>	<p>V době koronavirové krize a uzavření mateřských škol nedošlo ke změnám, které by se odrážely na odkladech školní docházky. Učitelky uvedly, že s rodiči odklady řeší v polovině školního roku. Vyskytl se jeden případ, kdy rodiče v průběhu uzavření škol s učitelkou řešily odklad svého dítěte, který však nebyl z důvodu koronaviru, ale jiných rodinných záležitostí.</p>

Shrnutí

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na přípravu předškolních dětí v době koronavirové krize. Položili jsme si dvě výzkumné otázky. První pokládala otázku „Jak ovlivnila koronavirová krize chod předškolních zařízení a přípravu dětí na školní docházku. Součástí byly dílčí výzkumné otázky. Po analýze výsledků jsme zjistili, že byly mateřské školy zavřené jak v České republice, tak v Dánsku, avšak v Dánsku byly zavřené déle. Z tohoto důvodu bylo vzdělávání zcela odlišné od běžného chodu mateřské školy. Učitelky musely připravovat pracovní listy a aktivity pro děti, které byly ve větší míře plněny v domácím prostředí online, či v papírové podobě, pokud nebylo jinak možné. Online příprava probíhala z velké části v obou mateřských školách, ačkoliv je z výsledků patrné, že více způsob fungoval v dánské mateřské škole. Samotné učitelky vnímaly situaci v České republice za náročnou, stejně tak spolupráci s některými rodiči. Organizace však byla zcela podchycena i vedením školy, což učitelky vnímaly za pozitivní. Naopak v Dánsku učitelky mateřské školy chod a organizaci hodnotily kladně. Nevyskytl se žádný problém, který by musely řešit a samy tuto dobu hodnotily za inspirativní a kreativní, kdy se naučily novým věcem. V obou mateřských školách se jako nejvíce rozvíjenou oblastí projevila matematická pregramotnost v závěsu s pregramotností čtenářskou. V Dánsku však bylo využíváno více rozmanitých aktivit. Jako nejméně rozvíjenou oblast učitelky zejména v České republice označovaly oblast sociální. Vycházely ze závěrů, že se tato oblast nejvíce rozvíjí v kolektivu, což nyní z důvodu separace nebylo možné. V Dánsku se učitelky snažily s dětmi vést videochat, kdy se plnily různé úkoly, děti byly spokojené, motivované, avšak i přesto tuto oblast učitelky označovaly za nedostatečně rozvíjenou. Druhá výzkumná otázka se zněním „Muselo dojít ke změnám v rámci požadavků na děti před vstupem do základní školy a došlo k nějakým změnám v rámci odkladů školní docházky?“ byla učitelkami méně komentovaná, avšak jejím závěrem lze říci, že k žádným změnám v přípravě ani v odkladech nedocházelo ani v České republice ani v Dánsku. Učitelky tento závěr dokumentovaly tím, že se jednalo

o zcela novou situaci, kterou nebylo možné řešit nějakými konkrétními změnami. Proto byla snaha vždy vše zvládnout a vyhovět jak vedení, dětem, tak i rodičům, aby vše mělo co nejhladší průběh. Výsledky výzkumu by bylo možné použít jako podklad k dalšímu zkoumání a řešení situace, a to jak již se nyní ukazuje bude v dalších měsících či letech stále aktuální, jelikož se situace ve světě stále neuklidnila a pomalu dochází k opětovnému uzavírání některých školských zařízení. Bylo by tedy třeba popřemýšlet nad zcela komplexní možností vzdělávání dětí i při uzavření předškolních zařízení, aby byly děti rozvíjeny a připravovány na vstup do základní školy ve všech oblastech rozvoje lidské osobnosti.

Seznam literatury

- Denmark. Act on Day-Care, After-School and Club Facilities, etc. for Children and Young People (Day-Care Facilities Act). In: ACT no. 501. 6 June 2007. Dostupné z: http://english.ism.dk/MinistryOfSocialWelfare/legislation/social_affairs/DayCare%20Facilities%20Act/Documents/Daycare.pdf
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- KROPÁČOVÁ, Jana. Vstup dítěte mezi vrstevníky. In OPRAVILOVÁ, Eva. 2016. Předškolní pedagogika. 151-169 s. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247- 5107-8.
- KROPÁČOVÁ, Jana a Hana SPLAVCOVÁ. 2016. Dvouleté děti v předškolním vzdělávání: od podzimu do zimy. 1. vyd. Praha: Dr. Josef Raabe s. r. o. ISBN 978-80-7486-270-7.
- NAUMANN, I., C. MCLEAN, A. KOSLOWSKI, K. TISDALL a E. LLOYD. Early childhood education and care provision: international review of policy delivery and funding : final report [online]. 2013 [cit. 2014-11-28]. ISBN 978-178-2564-164. Dostupné z: <http://www.scotland.gov.uk/resource/0041/00416230.pdf>
- PRŮCHA, Jan. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-503-5.
- PRŮCHA, Jan. Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 220 s. Psychologie (Portál). ISBN 978-807-3677-091.
- YIN, Robert. Case study research. Design and Methods. Los Angeles: Sage Publications, Inc. 2003. ISBN 0-7619-2553-8
- Výzkumný ústav pedagogický. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online] Praha: MŠMT 2018. [cit 2020-09-04] úplné znění Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304>.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů. [online]. [cit. 2020-09-04] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

*Mgr. Kateřina Valchářová
Katedra primární a preprimární pedagogiky
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5
771 40 Olomouc
katerina.valcharova@upol.cz*

*Mgr. Renata Kovářová
Katedra primární a preprimární pedagogiky
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5
771 40 Olomouc
renata.kovarova01@upol.cz*